

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/g-j/rudolf-hartwisch/70439-Rudolf-Hartwisch.html>
01.04.2026, 22:00



Rudolf Stanisław Hartwisch urodził się 14 marca 1898 r. w Smolniku (pow. Lisko), w rodzinie Franciszka i Alojzji Ajchler (Ejchler). Ojciec był kowalem, a następnie maszynistą. Był wyznania rzymsko-katolickiego - został ochrzczony w obrządku łacińskim w kościele grecko-unickim w parafii Polana. W 1913 r. ukończył 5-klasową szkołę ludową w Beniowie (pow. Turka). Z zawodu był ekonomem folwarcznym. Do 1914 r. zamieszkiwał w Podłężu Szlacheckim gm. Przystajnia (pow. Częstochowa). Od 21 maja 1923 r. żonaty z Antoniną Wandą Krasuską. Małżeństwo zostało zawarte w m. Przystajnia. Zamieszkiwali w Jelonkach gm. Rudniki (pow. Wieluń). Mieli dwójkę dzieci: Tadeusza (urodził się i zmarł w 1925 r.) oraz Bronisława (ur. 29 marca 1926 r.).

W 1914 r. jako ochotnik wstąpił do Legionów Polskich. 15 grudnia 1914 r. został ranny podczas walk pod Nadwórną. W 1916 r. zmobilizowano go do austriackiego 57 Galicyjskiego Pułku Piechoty (Infanterieregiment Prinz zu Sachsen-Coburg-Saalfeld Nr.57), w szeregach którego brał udział w walkach na froncie rumuńskim (ranny 3 stycznia 1917 r. pod Bukaresztem), następnie walczył na froncie włoskim I wojny światowej. Po zakończeniu działań wojennych, w 1918 r. powrócił do kraju.

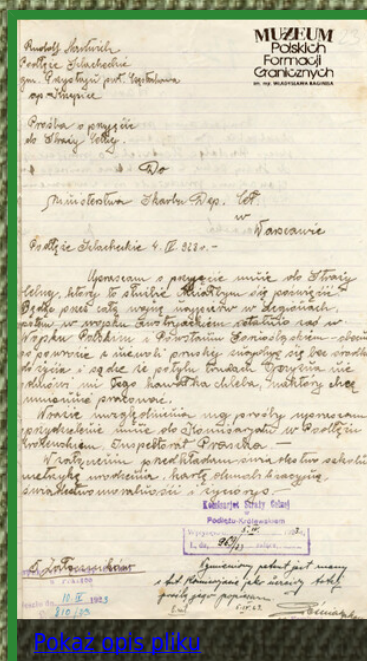
2 lutego 1919 r. jako ochotnik do Wojska Polskiego przydzielony został do 16 pp. Od 5 marca 1919 r. do 10 kwietnia 1920 r. uczestniczył w walkach z Ukraińcami w Galicji Wschodniej, a następnie w wojnie polsko-rosyjskiej. Brał udział w bitwach i potyczkach m.in. pod Przemyślem, Zbarażem, Haliczem, Tarnopolem, nad Berezyną, pod Puchowicami, Talką i pod Warszawą. Dwukrotnie był ranny: 19 czerwca 1920 r. pod Słonimem (w prawy bok) i 22 sierpnia 1920 r. pod Łomżą (raniony w lewe udo i głowę), gdzie trafił do niewoli rosyjskiej. Został wywieziony do Mińska, skąd zbiegł i w drodze powrotnej trafił do niemieckiego szpitala w Dyneburgu (Łotwa). Po wyleczeniu, zbiegł ze szpitala i powrócił do kraju. 20 maja 1921 r. jako kapral przydzielony był do powstania górnośląskiego. Służył w II batalionie 8 Tarnogórskiego Pułku Piechoty. Został ranny pod Olesnem i wzięty do niewoli niemieckiej. Po ucieczce, powrócił do wojsk powstańczych na Górnym Śląsku. Po zakończeniu powstania, 5 lipca 1921 r. zwolniono go ze służby w wojsku.

4 kwietnia 1923 r. złożył podanie do Departamentu Cei Ministerstwa Skarbu o przyjęcie do służby. 30 kwietnia 1923 r. przyjęto go do Straży Celnej w charakterze strażnika próbnego

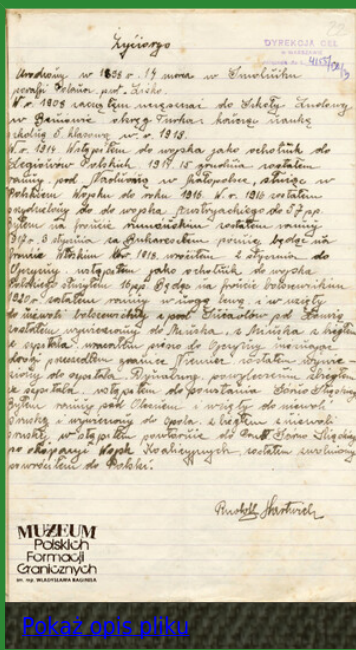
(prowizorycznego). Przydzielono był do Komisariatu SC w Podłężu Królewskim (Inspektorat SC „Praszka”) z przydziałem do Placówki „Podłęże Szlacheckie”. 1 lipca 1924 r. został funkcjonariuszem stałym Straży Celnej. 30 września 1924 r. złożył przysięgę. 2 maja 1925 r. został przeniesiony „dla dobra służby” do Placówki SC „Jelonki” (Komisariat „Jelonki”). W latach 1926-1927 był nagradzany za zwalczanie przemytnictwa. 31 lipca 1927 r. został zwolniony ze służby „w drodze redukcji”.

W czasie niemieckiej okupacji małżeństwo Hartwichów związane było z ruchem oporu w Przystaniu. W połowie września 1944 r. zostali aresztowani i wywiezieni do obozów koncentracyjnych. Rudolf Hartwich był więźniem niemieckiego obozu koncentracyjnego (KL) Gross-Rosen (nr obozowy 58267) przydzielonym do obozu pracy (AL) Niesky. Antonina Hartwich trafiła do KL Ravensbrück (numer obozowy 69082), następnie do obozu przejściowego w Dortmund/Bergen-Belsen (nr obozowy 37 337) i ostatecznie do KL Buchenwald (nr obozowy 53168), w którym prawdopodobnie zginęła (po 26 października 1944 r.). Ich 18-letni syn Bronisław był więźniem KL Gross-Rosen (nr obozowy 58 268) i KL Mauthausen (nr obozowy 104 404). Rudolf Stanisław Hartwich zmarł z wycieńczenia 8 stycznia 1945 r. w obozie Niesky. W 1948 r. jego szczątki zostały pochowane w kwaterze wojennej na terenie cmentarza żydowskiego w Zgorzelcu. Wojnę z rodziny Hartwichów przeżył tylko Bronisław, który mieszkał w Częstochowie.

Opracował: **Artur Ochał**



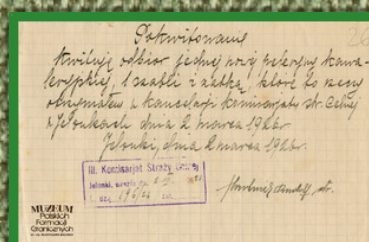
[Pokaż opis pliku](#)



[Pokaż opis pliku](#)

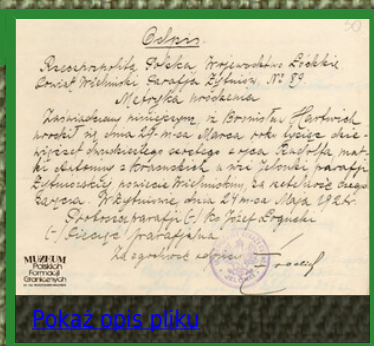


[Pokaż opis pliku](#)





[Pokaż opis pliku](#)



[Pokaż opis pliku](#)